

Betekenisgevend onderwijs en de kracht van de talenten.

(jvr, januari 2011)

Naar aanleiding van de voor mij onverwachte en niet aangekondigde publicatie van mijn document "Het bevorderen van de verantwoordelijkheid van leerlingen voor hun eigen leerproces" in de onderwijsvisie van het Ashram College, heb ik tegen een aantal mensen gezegd dat ik graag, als ik geweten had dat dit stond te gebeuren, van te voren nog een aantal wijzigingen had willen aanbrengen met name op het gebied van de term betekenisgevend onderwijs en daarvan afgeleid "de kracht van de talenten". Nu heeft Guus mij gevraagd om daarover te komen praten met de onderwijsvisiegroep en dat betekent dat ik er echt eens voor moet gaan zitten. Welnu, dat doe ik dus bij deze.

Het reeds door mij geschreven stuk is in feite vooral een inhoudelijk en didactisch document ten aanzien van betekenisgevend en motiverend onderwijs. Het pedagogische aspect blijft bijna helemaal buiten schot, en dat is datgene dat ik ook voor een groot deel mis in de door de onderwijsvisiegroep geformuleerde onderwijsvisie. Daarom in dit document een poging dat pedagogisch aspect handen en voeten te geven. Hopelijk komt daarbij dan de term "betekenisgevend onderwijs" wat beter en concreter voor het voetlicht. Om dat goed te kunnen formuleren grijp ik terug op een paar 'oude' uitgangspunten van het Ashram College zoals ik me die herinner en die in mijn functioneren als docent, mentor en decaan steeds de belangrijkste richtsnoeren van mijn handelen zijn geweest. Deze uitgangspunten zijn:

- onderwijs en begeleiding zijn één
- onderwijs is er op gericht de aanwezige talenten van leerlingen mee helpen verder te ontwikkelen; onderwijs heeft een vormende functie
- het persoonlijke ontwikkelingsproces van de leerling staat centraal bij alle (onderwijs)activiteiten op school uitgaande van de uniciteit en authenticiteit van de leerling

Ik put hierbij uit een artikel dat ik in maart 2007 geschreven heb voor een aantal onderwijsinstellingen (Personalized Learning) en uit documenten van mijn hand ten aanzien van de rol van het mentoraat en decanaat in het (vak)onderwijs op het Ashram College uit mei 2004.

1. *"Personalized Learning.*

(jvr, maart 2007)

"Leerlingen leren niets meer", "Ze hebben een gebrek aan kennis", "Vroeger waren ze actiever", "Ze zijn liever lui dan moe", "Leerlingen zijn niet gemotiveerd", "Ze worden slecht voorbereid op de maatschappij", "Ze ontberen de benodigde kennis en vaardigheden". "Het huidige onderwijs voldoet niet aan de moderne eisen van de maatschappij", "de inhoud en didactiek motiveert de leerlingen niet", "het onderwijs stompt leerlingen af en waardeert op geen enkele wijze elders verworven competenties", "leerlingen worden niet uitgedaagd om het achterste van hun tong te laten zien", "het huidige onderwijs infantiliseert adolescenten en jong volwassenen".

Zie hier een aantal kreten die over onze leerlingen en over het onderwijs uitgestort worden, en dan hebben we het nog niet eens over de onvrede van de leraren zelf met het huidige onderwijssysteem en de veranderingen daarin.

Het is voor mij duidelijk dat het huidige onderwijssysteem en de gehanteerde onderwijsconcepten geen antwoord geven om de hierboven gesignaleerde problematieken. In mijn ogen komt dat omdat deze onderwijsconcepten in wezen een van bovenaf opgelegd stramien zijn en als zodanig ook door de leerlingen ervaren worden.

In alle onderwijsconcepten die op dit moment en in het verleden in discussie zijn geweest, zijn we altijd uitgegaan van leerdoelen, die we samenstellen op grond van wat wij, volwassenen en deskundigen, denken dat verstandig is te leren. Op grond daarvan worden leerplannen vastgesteld lesprogramma's gemaakt, docenten opgeleid en geschoold, en worden schoolorganisaties opgebouwd. Aan het einde van deze opbouw staat de leerling of de lerende. Natuurlijk proberen we steeds meer en steeds beter uit te gaan van wat we dan noemen: de belevingswereld van de lerende, en proberen we daarbij krachtige leeromgevingen te realiseren, maar het blijft een van bovenaf opgelegd en door 'ons', volwassenen/deskundigen opgesteld en vastgelegd programma met uitgestippelde leerroutes.

Ik stel me op het standpunt dat dit een doodlopende weg is. Ik wil het aloude gezegde: "Leren is van jezelf" echt in de praktijk gaan brengen. Waarom? Omdat de hierboven geschetste weg héél veel energie kost en aan de meeste leerlingen niet besteed is, omdat het niet aansluit bij dat wat ze werkelijk willen leren en ook niet aansluit bij de al bij hun aanwezige competenties en de verschillen daarin. Daarom wil ik een ander onderwijsconcept, het concept van Personalized Learning, Verpersoonlijkt Leren, introduceren, dat de omgekeerde weg volgt. Het begint bij de lerende en eindigt bij algemeen aanvaarde en erkende standaarden van goed onderwijs.

Op deze wijze probeer ik tegemoet te komen aan de behoeften van de leerlingen (persoonlijke ontwikkeling, ontwikkeling en uitbreiding van hun kwaliteiten en competenties, zelfvertrouwen opbouwen, leren dat er echt toe doet), aan de wensen van docenten (het cultureel erfgoed overbrengen, gemotiveerde leerlingen begeleiden, leuke en interessante problemen met leerlingen onderzoeken en bespreken), en aan de noodzaak om leerlingen op een grondige en adequate wijze voor te bereiden op de behoeften van de kennis- en dienstenmaatschappij van de toekomst. Deze maatschappij vergt een groot vermogen en variëteit aan talenten en competenties, maar vergt tevens een groot inzicht van de lerende in deze talenten en competenties, teneinde ze voortdurend aan te scherpen en op het juiste moment in te kunnen zetten. Dit laatste sluit uitstekend aan op de multiple, parallelle vaardigheden en vermogens die de nieuwe tijdskinderen bezitten in tegenstelling tot de enkelvoudige, seriële vaardigheden en vermogens van ons, volwassenen, die opgegroeid zijn in de twintigste eeuw. Theorieën en onderzoeken laten zien dat dit soort kinderen veel meer in staat zijn tegelijkertijd, of heel snel achter elkaar, en veelvuldig hun talenten en competenties te gebruiken, hetgeen verregaande consequenties heeft voor het onderwijsaanbod. Personalized learning is een antwoord op deze complexe problematiek, omdat het het initiatief tot leren nadrukkelijk bij de leerling legt, de deze leerling zelf kan bepalen welke talenten hij/zij waar, wanneer en hoe gaat ontwikkelen en inzetten.

In concreto betekent Personalized Learning, Verpersoonlijkt Leren, dus een bottom-up leerstrategie en leerorganisatie versus de topdown strategie en organisatie die we het huidige onderwijsstelsel kennen. Daarin wordt immers eerst een curriculum vastgesteld, daarvan afgeleid worden scholen georganiseerd, programma's vastgesteld en leraren opgeleid en aangesteld. De leerling tenslotte moet uitvoeren wat anderen voor hem/haar hebben bedacht en waarvan gezegd wordt dat het 'goed' is om te leren. In het Personalized Learning, Verpersoonlijkt Leren, concept wordt de volgorde volledig omgedraaid!

Waarom een ander onderwijsconcept?

Grofweg zijn er een aantal redenen vanuit de maatschappij aan te voeren waarom een ander onderwijsconcept noodzakelijk geworden is.

*Op de eerste plaats verandert de productiemaatschappij in een dienstenmaatschappij met als gevolg dat mensen gericht moeten zijn op het verlenen van diensten aan anderen, en dat er steeds minder mensen nodig zijn in de direct productieve sfeer. Dat betekent dat **sociaal-communicatieve, sociaal-emotionele en sociaal-psychologische vaardigheden** steeds belangrijker worden ten koste van vaardigheden gericht op het uitoefenen van ambachten en op het maken van producten.*

Op de tweede plaats moeten we ons bewust zijn van het feit dat een dienstenmaatschappij hoge eisen stelt aan het **innovatief vermogen** van mensen en organisaties om de steeds snellere ontwikkeling van kennis en wetenschap ten dienste van de maatschappij te stellen.

Tenslotte wordt steeds duidelijker dat deze snelle ontwikkeling van kennis en wetenschap **vele en veelsoortige talenten** vergt die voortdurend uitgedaagd worden nieuwe ontwikkelingen in gang te zetten en nieuwe toepassingen te zoeken en te implementeren.

Kortom: onze moderne maatschappij vereist in toenemende mate andere kwalificaties dan die in het huidige onderwijs worden verworven, waarbij de participerende burger grote verantwoordelijkheden moet dragen voor zijn/haar eigen doen en laten en voor zijn/haar eigen verdere ontwikkeling, ten einde zichzelf en anderen in de dienstenmaatschappij een goed leven te bezorgen.

Bovenstaande heeft nogal wat gevolgen voor het onderwijs dat de participerende burger moet doorlopen om adequaat te kunnen functioneren in de toekomstige maatschappij. Gelukkig zijn er al een aantal ontwikkelingen in het onderwijs aan te wijzen die deze richting op gaan. Bijvoorbeeld het besef dat de ontwikkelingen in kennis en wetenschap er toe leiden dat een startkwalificatie inderdaad slechts een startkwalificatie is en dat er het hele leven lang geleerd en ontwikkeld moet worden (**long life learning**).

Daarnaast heeft onderwijspsychologisch en pedagogisch onderzoek aangetoond dat men het beste leert als men zich **bewust is van zijn sterke kanten** en die op een goede wijze weet in te zetten in zijn eigen leer- en ontwikkelingsproces. Daarnaast blijkt dat men het beste leert als men **zélf kennis construeert in complexe situaties** en daar ook zelf het beheer over voert. Tot slot blijken leer- en ontwikkelingsprocessen het best en meest effectief te verlopen **in relatie met anderen** (medeleerders en/of coaches/begeleiders).

Tenslotte wordt in de ontwikkelingen naar de kennismaatschappij **kennis gezien als een vermogen** om nieuwe kennis te genereren op basis van kwaliteiten en verworven competenties. Uit het feit dat de kennisverwerving een vermogen is, kan afgeleid worden dat kennis door de lerende **zélf verworven** moet worden, dat kennis verankerd is in mensen en dus **kennisdeling essentieel** is (dus géén overdracht!!), en dat kennis pas waarde heeft/krijgt in **de toepassing**. Dus voor het inrichten van leerprocessen en voor het ontwikkelen van competenties, vermogens, vaardigheden zijn reële contexten en uitdagende en uitdagende probleemstellingen onontbeerlijk. Inherent hieraan is het 'doen', het daadwerkelijk onderzoeken van nieuwe complexe situaties, het toetsen van de resultaten van dit onderzoek aan andere experts en aan andere onderzoeksresultaten en het op basis hiervan formuleren van conclusies en daar de consequenties uit trekken.

Conclusies

De hierboven beschreven ontwikkelingen in de maatschappij en de daardoor veroorzaakte ontwikkelingen in het onderwijs en op het gebied van kennisontwikkeling vergen heel wat meer van lerenden, dan we nu van hen eisen. Lerenden zullen meer en meer uit moeten gaan van hun eigen kwaliteiten en competenties en deze continu moeten ontwikkelen en uitbreiden. Als resultaat van hun leren, en dus als toetsing, zullen de lerenden van tijd tot tijd hun nieuw verworven competenties moeten laten zien en/of bewijzen en deze afzetten tegen vastgestelde standaarden. Op basis daarvan kunnen steeds opnieuw door de lerende zelf een nieuw leerplan en nieuwe leerdoelen voor de komende periode worden vastgesteld.

Dit alles betekent in mijn ogen dus een ander onderwijsconcept, en dat onderwijsconcept hebben we het Personalized Learning, Verpersoonlijkt Leren, genoemd.

Een en ander kan natuurlijk niet doorgevoerd worden zonder consequenties voor de Nederlandse onderwijsorganisatie en voor de schoolorganisatie.

Op macro-niveau zal het voortgezet en hoger onderwijs anders georganiseerd dienen te worden om te kunnen voldoen aan de eis van gekwalificeerde mensen met een hoog ontwikkeld innovatief vermogen op alle niveau's. Op dit moment kennen we een vwo-afdeling die zich richt op het wetenschappelijk onderwijs en verder een havo en vmbo-t, die steeds een slapper aftreksel zijn van het vwo-niveau. Deze organisatie van het onderwijs bergt in zich een demotiverend karakter van vwo naar vmbo toe, terwijl de maatschappij naast gedegen opgeleide wetenschappers, staat te springen om goed gekwalificeerde talentrijke beroepsbeoefenaars met een groot innovatief vermogen op alle niveau's in het bedrijfsleven. Daarom pleit ik ervoor de havo en vmbo-t samen te voegen tot een eigenstandige beroepsvoorbereidende opleiding van een geheel ander karakter dan de vwo-opleiding. Dit betekent in mijn ogen dus een totaal ander onderwijs voor de havo dan nu het geval is.

Daarom vind ik dat er in het Nederlandse onderwijs drie stromen komen moeten komen: een wetenschappelijk gerichte stroom (vwo-wo), een beroepsgerichte stroom voor midden- en hoger kader (havo, vmbo-t, mbo/hbo niveau 4 en 5), een beroepsgerichte stroom voor het lagere kader en voor de ambachten en dienstverleners op MBO-niveau 2,3 en VMBO-kb en bb. Alle stromen hebben een eigen karakter, gaan uit van de specifieke kwaliteiten en talenten van de lerenden, en zijn gericht op het ontwikkelen van het innovatieve vermogen op het eigen en eventueel (toekomstige) hogere niveau.

Het onderwijsconcept op micro-niveau (het niveau van de lerende), dat hierbij hoort, is gebaseerd op het model van Personalized Learning, verpersoonlijkt leren, waarbij de lerende aangeeft wat hij/zij wil leren, dit toetst aan zijn sociale leeromgeving, daar de te leren theorie en toegepaste praktijk bij zoekt, er docenten bijhaalt die hem/haar daarin kunnen begeleiden, en die zijn resultaten ten slotte toetst aan algemeen erkende standaarden. Dit heeft natuurlijk consequenties voor een mogelijk curriculum, maar vooral ook voor de organisatie van het leren in de vorm van roosters, inrichting van scholen en schoolorganisaties (het meso-niveau)."

2. Wat doen we hiermee concreet op het Ashram College?

Bovenstaand document bevat mooi geformuleerde idealen, maar niet direct onhaalbaar in mijn ogen. Sterker nog, een aantal van deze uitgangspunten hebben we (in theorie en een beetje in de praktijk) al in onze doelstellingen van het mentoraat en het loopbaanoriëntatie- en loopbaanbegeleidingstraject staan. Zie daarvoor onderstaand document over LOB uit 2004 en een document over het bevorderen van het persoonlijke ontwikkelingsproces bij leerlingen ook uit 2004.

“Loopbaanoriëntatie en loopbaanbegeleiding op het Ashram: eerste- en tweedegraads. (jvr, mei 2004)

In het mentoraat onderscheiden we drie belangrijke ontwikkelingsgebieden van/voor leerlingen: Het persoonlijke ontwikkelingsproces, het leerproces en het keuzeprocess.

In het verleden hebben we reeds besproken dat het persoonlijke ontwikkelingsproces van de leerling het belangrijkste is. Elke leerling wordt zich in de loop van de jaren steeds meer bewust wat zijn specifieke en unieke kwaliteiten, capaciteiten en vaardigheden zijn (tegenwoordig is het gebruikelijk om daar de competenties bij te noemen), leert deze verder te ontwikkelen en hoe ze in te zetten in zijn/haar leerproces en keuzeprocess.

*Hiermee is de toon gezet voor ons mentoraatsprogramma en voor de bijbehorende begeleiding. De mentoren zijn daarin op alle drie de onderdelen de eerstelijnsfunctionarissen. **De decaan is de tweedelijnsfunctionaris** op het gebied van het keuzeprocess, en de afdelingsleiders onderwijsontwikkeling zijn de tweedelijnsfunctionarissen op het andere twee gebieden.*

Dit stuk gaat over de concretisering van de eerstelijnsstaak en de tweedelijnsstaak op het gebied van LOB en wat de rol van de mentoren en de decanen daarin is.

De eerstelijnsstaak.

In het tweede leerjaar van havo en vwo

wordt naast het programma “The real game” een uitgebreid LOB-programma opgenomen: Optie. Dit programma beslaat 8 tot 10 lessen en wordt door de mentoren in de mentorlessen begeleid. De leerlingen verwerken dit programma in de vorm van opdrachten uitmondend in een portfolio. De kern van dit programma is oriëntatie op jezelf en op arbeidgebieden en werkvelden. Daarnaast is het programma erop gericht leerlingen te trainen in een serie keuzevaardigheden, onderzoeksvaardigheden, samenwerkingsvaardigheden, reflectievaardigheden, sociaal-communicatieve vaardigheden en presentatievaardigheden.

In het tweede leerjaar van het vmbo

wordt na het programma The Real Game klassikaal een LOB-programma uitgevoerd ook met behulp van de methode Optie. De kern van het programma bestaat uit een oriëntatie op jezelf en het trainen van keuzevaardigheden. Daarbij biedt het algemene informatie over de sectoren en leerwegen in het vmbo, gekoppeld aan interesses, vaardigheden en vakken die in de verschillende sectoren een rol spelen.

De leerlingen die in maart een –voorlopig- advies beroepsgerichte leerweg krijgen volgen een kort verdiepingsprogramma met uitgebreide informatie over de sectoren en leerwegen en doen mee aan een oriëntatieochtend bij een beroepsgerichte afdeling naar keuze, georganiseerd door het Groene Hart Lyceum.

Het derde leerjaar van havo en vwo

staat voor een groot gedeelte in het teken van de profielkeuze en de keuze voor het extra vak. Dit programma wordt door de mentoren in de mentorlessen begeleid. Van oktober tot en met april zijn leerlingen aan de hand van het programma “Koerswijzer” bezig zich te oriënteren met als doel het maken van de goede keuze. Dit onderzoeksproces leggen zij vast in een werkstuk dat door ouders, bekenden en mentoren becommentarieerd wordt. In dit programma zijn naast onderzoeksvaardigheden ook interviews opgenomen en enkele gespreksrondes met de mentor. Keuzevaardigheden en reflectievaardigheden staan voorop bij dit programma.

In het derde leerjaar van het vmbo

wordt in de mentorlessen gewerkt met eigen materiaal in combinatie met de digitale methode Optietraject. In de eerste periode staan samenwerkingsvaardigheden en studievoordigheden centraal, in de periode oktober tot april keuzevaardigheden, onderzoeks- en reflectievaardigheden. Dit onderzoeksproces leggen de leerlingen vast in een werkstuk dat door ouders en mentor wordt becommentarieerd. De mentor bespreekt aan de hand van het werkstuk met de leerling de sectorkeuze.

In het vierde leerjaar van het vmbo

voeren de leerlingen een onderzoek uit in het kader van het sectorwerkstuk en werken soms klassikaal, soms individueel verder aan hun keuze voor een vervolgopleiding aan de hand van zelf gemaakt materiaal. Het sectorwerkstuk, dat onder andere wordt gebaseerd op ervaringen, opgedaan in de stageweek (deze stageplaats zoeken leerlingen zelf in de richting van hun eventuele vervolgopleiding) wordt gepresenteerd aan ouders en medeleerlingen. De gegevens die zij in de loop van het (tweede) derde en vierde leerjaar verzamelen worden bewaard in de mentormap die bij gesprekken tussen mentor en leerling de basis dient te vormen voor het mentorgesprek. Het efficiënt werken met door de leerling verzamelde gegevens moet nog verder vorm krijgen.

In het mentoraatsprogramma van de bovenbouw havo en vwo

zit het onderdeel LOB verwerkt in het programma "Kweenie watikwordewil". In dit programma wordt de leerling in 9 concrete stappen door de problematiek van het maken van een keuze voor vervolgopleiding en beroep heen geloodst. Elke leerling kan instappen op het niveau waar hij/zij aan toe is. Aan dit programma zitten zeer vele tests, verwijzingen naar websites, bezoeken aan open dagen, proefstuderen, meeloopdagen e.d. vast. Een en ander is weergegeven en wordt vastgelegd in het LOB-examendossier, dat ook de resultaten van het LOB-programma uit leerjaar 2 en leerjaar 3 bevat. Hierin houdt de leerling bij welke stappen hij/zij genomen heeft en de mentor tekent aan de hand van gesprekken en de ingeleverde verslagformulieren de uitgevoerde activiteiten af en geeft daarbij aan of de betreffende leerling deze taken al dan niet naar behoren heeft gedaan.

Als nieuwe activiteit is sinds een aantal jaren de AEL-stageweek opgenomen. Deze is in ieder geval voor alle vwo-leerlingen verplicht en 5 havo-leerlingen kunnen ook hieraan meedoen als zij niet op reis willen of kunnen. Deze stageplaats wordt door de leerling zelf gezocht en is verplicht in de richting van een mogelijke vervolgopleiding. Dit als oriëntatie op en als geschiktheidstest voor een eventueel latere studie en/of beroep. Over deze AEL-week moet een stageboek bijgehouden worden en moet een kort verslag geschreven worden dat als voldoende afgesloten dient te worden. De mentor begeleidt dit proces.

Belangrijke voorwaarde voor de goede begeleiding door de mentoren is een (brede) kennis op het vlak van de mogelijkheden binnen het gebied van LOB. Door de decaan worden de mentoren op de hoogte gehouden van wijzigingen en/ of aanpassingen op dit vlak. Daarnaast krijgen de mentoren jaarlijks LOB-handboeken in de vorm van bijvoorbeeld de TKST-gids en overzichten van LOB-programma's op het netwerk en van relevante websites.

Van de mentoren wordt verwacht dat zij deze informatie verwerken en gebruiken in de begeleiding van de leerlingen op het gebied van LOB.

In de bovenbouw wordt elke periode door de leerlingen afgesloten met een portfolioverslag. Dit verslag geeft weer wat de leerling gedaan en geleerd heeft op de drie genoemde gebieden en geeft tevens aan waar de leerling in de volgende periode aan wil gaan werken. Dit portfolioverslag is vooralsnog een weergave van de gesprekken die de leerling met zijn/haar mentor voert. Het werken door leerlingen en door mentoren met het portfolioverslag moet nog verder vorm krijgen.

De tweedelijnsstaak.

De decaan heeft als taak de mentoren op het gebied van LOB te coachen en te begeleiden. Dit gebeurt tot nu toe op de volgende manieren:

- 1) Via de reeds genoemde informatie(kanalen) die de decaan jaarlijks ter beschikking stelt.*
- 2) Via laagteamvergaderingen*
- 3) Via individuele gesprekken met mentoren.*

Daarnaast heeft de decaan de taak om op breed vlak direct informatie te verschaffen aan leerlingen, onder andere door de klassen rond te gaan, en daar bovenop "problematische situaties" op het gebied van LOB met mentoren, leerlingen en ouders te bespreken.

Hier wordt gelukkig niet al te veel gebruik van gemaakt. Gelukkig, omdat dat in mijn ogen betekent dat de meeste problemen op tijd door de mentoren onderkend worden en dat daar op afdoende wijze naar gehandeld wordt al dan niet in overleg met de decaan.

Een andere taak van de decanen is het initiëren, coördineren en (mede) uitvoeren van grootschalige voorlichtings- en oriënteringsactiviteiten zoals de opleidingenmarkt. Daarnaast functioneren de

decanen in plaatselijke overlegorganen met vervolgoopleidingen en met de VOA, de Vereniging van Ondernemers in Alphen (de laatste twee jaar sporadisch!).

De laatste taak van de decaan is tenslotte leerlingen die profielen, sectoren of vakken willen wijzigen, die willen doorstromen, moeten afstromen en (tussentijds) uitstromen of instromen, in dat proces te begeleiden in samenwerking met de afdelingsleiders.

De praktijk van eerstelijns en tweedelijns.

Na enkele jaren op deze wijze bezig te zijn geweest is het tijd om de balans op te maken. We kunnen constateren dat de meeste mentoren doordrongen zijn van het feit dat LOB een integraal onderdeel is van het mentoraatsprogramma. Of dat betekent dat ook in alle mentoraten even veel aandacht besteed wordt aan het onderdeel LOB kunnen we moeilijk beoordelen. Feit is wel dat in ieder geval in de tweede en in de derde laag en 4 vmbo de LOB-programma's volledig uitgevoerd en afgerond worden. Ook vinden voor zover wij kunnen bekijken gesprekken met de leerlingen over deze programma's plaats.

In de bovenbouw van havo en vwo hangt het sterk af van de mentor en van de leerling. Dit komt mede door de "vrijheid" in het programma, doordat leerlingen zelf aan kunnen geven op welk niveau zij zitten in het keuzeprogramma en wat zij verder willen gaan doen. Of ook **alle** leerlingen met de mentor over hun LOB-programma en hun keuze regelmatig contact hebben is onduidelijk.

Opvallend is wel dat weinig leerlingen op jaarbasis gebruik maken van de mogelijkheid om met de decaan een gesprek te hebben over problemen in hun keuzeprocess. Dit kan op twee manieren worden uitgelegd. Negatief, omdat ze niet weten waar ze naar toe moeten en het allemaal zelf wel uitzoeken of positief, omdat de mentoren een goede begeleiding weten waar te maken. Ik ben geneigd de positieve kant te benadrukken. Ik ben daar niet erg uitgesproken in vanwege het feit dat in toenemende mate mij duidelijk wordt dat met name leerlingen uit 5 en 6 vwo en 5 havo niet weten dat er een programma voor LOB is, niet weten dat er een TKMST-gids bestaat en dat de TKMST-gids een gids is waarin je werkelijk alle informatie kunt vinden, en niet weten welke LOB-programma's op het netwerk staan, laat staan interessante websites over LOB kennen. Daarnaast zijn er weinig mentoren die mij raadplegen over de gang van zaken rond LOB in hun mentoraat. Ook hier ben ik geneigd positief te denken, maar toch....

Concretisering van het tweedelijnsdecaanaat in de vorm van afspraken zoals die sinds september 2004 gelden:

- 1) Alle mentoren besteden elke periode expliciete aandacht aan het keuzeprocess van **alle** leerlingen aan de hand van het LOB-programma binnen het betreffende mentoraat.
- 2) De decaan verzorgt de benodigde informatie en besteedt op elke laagvergadering hier uitgebreide aandacht aan.
- 3) Op termijn wordt het leerlingenspreekuur van de decaan afgeschaft. Daarvoor in de plaats komt een mentorenspreekuur bij de decaan. Tijdens dit spreekuur kunnen mentoren eventueel samen met de betreffende leerling hun probleem met de decaan bespreken.
- 4) Als er ondanks het voorafgaande toch nog nader overleg tussen leerlingen en decaan nodig is, dan gebeurt dat op afspraak liefst samen met de mentor en betreffende ouders. Contact in dit stadium gaat vaak verder dan informatieve kwesties of het op weg helpen in het proces.
- 5) Elke mentor geeft op gezette tijden een totaal overzicht van zijn/haar leerlingen aan de decaan waarbij aangegeven wordt wat de keuzes of voorlopige keuzes zijn die de betreffende leerling maakt en welke mogelijke problemen er op dat moment zijn. Op basis daarvan kan de decaan met de mentor in contact treden over hulp bij gesignaleerde problemen. Een nader overzicht van data waarop dit overzicht bij de decaan wordt ingeleverd, wordt op korte termijn bekend gemaakt.
- 6) Een aantal malen per jaar zal de decaan een deel van laagteamtijd reserveren voor training en scholing van mentoren op het gebied van LOB. Te denken valt daarbij aan gebruik van computerprogramma's zoals Optietraject, de verschillende onderdelen van het LOB-programma zoals het kwaliteitspel of inspiratiespel, het profielkeuzewerkstuk in leerjaar 3h/v, het sectorwerkstuk in 4 vmbo, de stageweken enz."

“Het bevorderen van het persoonlijke ontwikkelingsproces bij leerlingen. (jvr, mei 2004).

Mogelijke strategische issues op de eigen school betreffende het pedagogische karakter van de school zijn

- Binnen het mentoraatprogramma focussen we op talenten van leerlingen als basis voor “hoe kan ik die talenten in gaan zetten in leer-, keuze- en ontwikkelingsproces”
- Per periode wordt dit verwoord naar aanleiding van de gesprekken met de mentor in een portfolioverslag, inclusief een POP voor de volgende periode.
- Leerlingbegeleiding op maat voor alle leerlingen; niet iedereen hetzelfde pakket op het zelfde moment!
- Mentoren en docenten worden verder geschoold, gecoacht en begeleid op dit vlak
- Interne studieclub over nieuwe onderwijsliteratuur voor nieuwe ontwikkeling op vrijwillige basis ten einde meer en beter op de hoogte te geraken van de zeer vele nieuwe en goede onderwijsliteratuur en dat vervolgens proberen te vertalen in kleine concrete proefballonnetjes.
- ICT inzetten bij portfolioverslagen en POP's voor leerlingen en mentoren
- flexibel aanbod binnen lessen/lessenseries op basis van interesse van leerlingen en op basis van leerstijlen en persoonlijkheidsdynamieken.
- gestructureerde vaardigheidstraining binnen lessen
- veel aandacht voor houdingsaspecten via meningsvorming, besluitvorming en handelingsactiviteiten binnen lessen en mentorlessen
- maatschappij in school met buitenschoolse opdrachtgeving (PWS), praktische opdrachten, via PGO in vaklessen en via AEL

Het strategisch plan betreffende de eigen school wat ons, decanen, betreft:

Ashram over 10 jaar met motto: Elke leerling en leerkracht kan uitblinken of/wel De kracht van de talenten/kwaliteiten.

Dit is/wordt uitgewerkt op de volgende gebieden:

Onderwijs:

- persoonlijke ontwikkeling door de leerling zelf vormgegeven vanuit zijn eigen talenten en kwaliteiten
- maatschappelijke problematieken bepalen de inhoud van het onderwijs (concept-context-methode)
- de leerling volgt zijn eigen leerroute uit een veelheid van mogelijkheden (verplichte basismodules/concepten gevolgd door interessemodules/concepten);

Begeleiding:

- + docent is coach/begeleider/tutor
- + meester/gezel verhouding waarin informatie en confrontatie belangrijk zijn
- + Van elkaar en samen leren in onderlinge afhankelijkheid (docent en leerling, leerling en leerling in homogene, heterogene en verticale groeperingen)

“Schoolcentrum”:

- + zorg en ontwikkeling, begeleiding en scholing van leerling en docent bij elkaar gebracht in één centrum

De komende periode willen wij, decanen ons richten op de volgende activiteiten:

- 1) We willen beginnen met diagnose-instrumenten ten behoeve van de stand van zaken bij leerlingen op het gebied van het persoonlijk ontwikkelingsproces. Welke zijn dat. Voldoen ze? Zijn er elders andere instrumenten voor handen? Hoe kunnen we ze inzetten in het mentoraatsprogramma? Wat moeten de mentoren hiervoor kennen en kunnen? Hoe trainen we ze daarin?
- 2) Mede op basis van deze diagnose-instrumenten vaststellen aan welke competenties een leerling kan gaan werken binnen en buiten de lessen en mentorlessen op school.

- 3) *Het ontwikkelen van een protocol ten behoeve van het opstellen van een ontwikkelingsplan door de individuele leerling op basis van de diagnose.*
- 4) *Het inlichten en trainen van de docenten en mentoren op dit vlak*

We hebben de volgende diagnose-instrumenten in het mentoraatprogramma van de Tweede Fase opgenomen:

- 1) *Kwaliteitenspel en vervolgens het maken van de kernkwadranten, met valkuilen, allergieën en uitdagingen.*
- 2) *Door het oog van een ander*
- 3) *Presentatie van jezelf door middel van "Een brief aan je oom in Australië".*
- 4) *Persoonlijke matrix*
- 5) *Vaardighedenspel*
- 6) *Inspiratiespel*
- 7) *Reflectieverslagen op grond waarvan een POP voor de volgende periode wordt (zou kunnen/moeten worden) opgesteld.*

Punt 1 en 2 gaan over kernkwaliteiten, punt 3 en 4 over normen en waarden, punt 5 over de beschikbare vaardigheden in relatie tot de kernkwaliteiten, punt 6 gaat over de eerste aanzetten tot het maken van een levensplan. Punt 7 gaat over alle aspecten.

We hebben zelf een lijst van vaardigheden/competenties opgesteld die we (ook) belangrijk vinden in het kader van LOB. Deze lijst is nog lang niet volledig. Bovendien zitten er dubbele dingen in en is er geen onderscheid gemaakt tussen vaardigheden, kwaliteiten en competenties. Vooralsnog vinden we dat op dit moment nog niet zo belangrijk. De lijst ziet er als volgt uit:

Op persoonlijk vlak:

- *goed zelfbeeld hebben*
- *zelfredzaam zijn*
- *zelfregulatie (zelfbeheersing, weten hoe je handelt, je wil kunnen besturen)*
- *voor jezelf opkomen (zonder anderen te kort te doen)*
- *keuzes kunnen maken*
- *besluiten kunnen nemen*
- *handelend kunnen optreden*
- *creativiteit tonen in verschillende situaties*
- *reflecteren, willen leren van je fouten*
- *middelen adequaat kunnen inzetten*
- *hulp kunnen vragen*
- *analytisch zijn*
- *problemen kunnen aanpakken/oplossen (maatschappelijk, sociaal, persoonlijk)*
- *nieuwe (complexe situaties aankunnen)*
- *alternatieven kunnen bedenken*

Op sociaal vlak

- *sociaal kunnen functioneren als individu*
- *sociaal kunnen functioneren met anderen*
- *sociaal kunnen functioneren met autoriteiten*
- *sociaal kunnen functioneren met deskundigen*
- *empathie kunnen uiten*

Toekomstgericht

- *toekomstscenario's voor jezelf*
- *idem voor groepen of voor organisaties*
- *kunnen dromen*
- *dromen realiseren*
- *je willen inzetten om je doel te bereiken*
- *instrumenten inzetten om je doel te bereiken*
- *ergens voor kunnen gaan"*

3. Terug naar betekenisgevend onderwijs en de kracht van de talenten.

Naar aanleiding van bovenstaande documenten en gedachten wil ik een aantal overwegingen/stellingen naar voren brengen.

Uitgaande van het bovenstaande, en van het (vak)inhoudelijke en didactische document over het motiveren van en door leerlingen, het betekenisgeven aan onderwijs door ons, leerkrachten, via het context-concept onderwijs, waar de leeractiviteiten onthouden, begrijpen, integreren en toepassen in uitgewerkt zijn/worden, en uitgaande van een aantal didactische werkvormen die leerlingen snel, efficiënt, gemotiveerd en diepgaand kunnen laten leren, wil ik mijn (pedagogische) uitgangspunten formuleren voor mijn onderwijs op het Ashram College:

Overweging/stelling 1:

Onderwijs en begeleiding zijn gericht op het persoonlijke ontwikkelingsproces van leerlingen, zijn gericht op de kracht van de talenten onder het motto: iedereen kan uitblinken!

Overweging/stelling 2:

Onderwijs en begeleiding gaan over de vragen die leerlingen oproepen en stellen met betrekking tot

- het richtinggeven aan hun leerbehoeften
- het beantwoorden van hun levensvragen
- het invullen van een voor hen zinvol leer-, keuze- en ontwikkelingsproces
- gericht op het ontwikkelen en stimuleren van hun persoonlijke sterke kanten (kwaliteiten, vaardigheden, capaciteiten, interesses, ervaringen, authenticiteit en autonomie)
- leercontexten die er voor de leerlingen toe doen (persoonlijk, sociaal, maatschappelijk, wetenschappelijk)
- concepten die diepgaand inhoudelijk antwoord geven op de in de contexten geformuleerde (leer)vragen en voldoen aan hun leerbehoefte
- leren van en met elkaar

Overweging/stelling 3:

Het pedagogische aspect komt naar voren in de vaklessen, de keuzeprogramma's, de profieldagen en het mentoraatsprogramma. Er kan een opbouw van zinvol context-concept onderwijs met een daarbij aansluitend mentoraatsprogramma ontwikkeld gaan worden, waarbij de brede ontwikkeling en de verdere loopbaan van de leerlingen centraal staan. Onderwijs en begeleiding gaan expliciet uit van de vorming van leerlingen.

Overweging/stelling 4:

Dit vormingsonderwijs kan per leerjaar opgebouwd worden, bijvoorbeeld langs de richtvragen:

- Leerjaar 1: Waarom gebeurt iets op deze wijze? (alles heeft een reden, achtergrond; het historische aspect)
- Leerjaar 2: Hoe kan ik van anderen leren en met anderen leven? (het sociale aspect)
- Leerjaar 3: Wie ben ik en welke plaats neem ik in? (het persoonlijke aspect)
- Leerjaar 4: Welke keuzes maak ik en waarom? (het waardenvormende en politieke aspect)
- Leerjaar 5/6: Hoe handel ik? (het handelingsaspect)

Overweging/stelling 5:

Binnen onderwijs- en begeleidingssituaties worden leerlingen zoveel mogelijk in de rol geplaatst van burger, consument, recreant, ouder, onderzoeker, controleur, beleidsontwikkelaar, adviseur, etc. in realistische, betekenisvolle en authentieke praktijksituaties. Het context-concept onderwijs is daar uitermate geschikt voor. De buitenwereld binnen school halen is daarbij essentieel en dat kan via activiteiten binnen de keuzeprogramma's, profieldagen, activiteitendagen, vaklessen, maar ook via de AP-uren, de AEL-week, Worldschool, Pre-University en Lapp-Top.

Overweging/stelling 6:

Naast de hierboven geformuleerde richtvragen kan in toenemende mate de door het vervolgonderwijs geformuleerde competenties en de door ons geformuleerde leerlingprofielen de

basis zijn van een opbouw in (vak)concepten, kwaliteiten, vaardigheden, capaciteiten en ervaringen van leerlingen. Zie voor deze competenties de bijlage bij dit document.

4. Concrete voorbeelden.

Zoals ik ook in het vorige document al meldde, kunnen bovenstaande overwegingen natuurlijk niet elke les opnieuw allemaal aan bod komen. Om dit te realiseren is een lessenserie van minimaal 12 – 20 lessen nodig, waarbij een aantal van bovenstaande overwegingen in de leersituaties naar voren kunnen komen. Hierbij zou je kunnen toewerken naar een opbouw per lessenserie of per periode gedurende het betreffende leerjaar. Activiteitendagen en/of profieldagen zouden startpunt, dan wel accumulatiepunt van deze inhoudelijke, didactische en pedagogische leeractiviteiten kunnen zijn.

Ter illustratie zal ik per leerjaar een aantal contextvragen behorende bij een toepasselijke context formuleren die in mijn ogen grotendeels voldoen aan bovenstaande overwegingen/stellingen. Let wel, het zijn voorbeelden die nu al in de praktijk op het Ashram College gedaan worden. In feite is er voor de Jonge Onderzoeker, het vak Onderzoek en Design en het vak scheikunde op alle niveau's een volledige opzet uitgewerkt, met als voorbeelden onderstaande contextvragen. De uitwerkingen naar de richtvragen per leerjaar zoals in overweging/stelling 4 is geformuleerd, zijn nog niet goed gerealiseerd. Een uitdaging voor de toekomst?

Leerjaar 1: Contextvraag uit module De Jonge Onderzoeker: Communicatie.

Hoe werkt je mobiel ? Onderzoek hoe een mobiel werkt. Stel jezelf eerst een aantal vragen. Bijvoorbeeld:

- Zijn de stralingen/golven slecht voor de gezondheid ?
- Wat kun je allemaal met een mobiel doen?
- Hoe kan het dat je geen bereik hebt?
- Is een mobiel belangrijk voor de sociale contacten ?
- Wat is UMTS ?

Leerjaar 2: Contextvraag uit De Jonge onderzoeker: Lekker naar buiten.

Onderzoek en monitor gedurende 8 weken de bodem-, water- en luchtkwaliteit, en onderzoek en monitor de ontwikkeling in de flora en fauna van een vierkante km aan de rand van Alphen aan den Rijn. Onderzoek ook hoe de 'waarde' van deze vierkante km van invloed kan zijn op het leven van mensen in Alphen aan den Rijn en omgeving

Leerjaar 3: Contextvraag uit de module Nieuwe Scheikunde: De scooter van de 21e eeuw.

Ontwerp met je groep de scooter van de 21e eeuw, die snel efficiënt en duurzaam is. Maak een technisch ontwerp waar je keuzes met betrekking tot snel, efficiënt en duurzaam tot uiting komen.

Leerjaar 4: Centrale vraagstelling in de module: Ecoreizen BV, de reis en de brandstof:

ECOREIZEN BV SCHRIJFT WEDSTRIJD UIT!!!!

ECOREIZEN BV is een reisbureau in oprichting en wil groen en duurzaam reizen onder jongeren stimuleren.

ECOREIZEN BV wil jongeren de kans geven om goedkoop en toch verantwoord groen en duurzaam te reizen!

ECOREIZEN BV looft prijs uit voor de meest groene en duurzame reis!

ECOREIZEN BV nodigt jongeren uit om als potentiële consultants een plan in te dienen voor een groene en duurzame wereldreis. (Zie de voorwaarden).

Voorwaarden:

1. Gedurende de wereldreis moet elk continent bezocht worden
2. Op minstens twee continenten moet onderzoek gedaan worden naar enkele relevante ecologische situaties.
3. Het plan moet vergezeld gaan van een folder, waarin de groene ecologische reis aangeprezen wordt.
4. Het plan moet worden gepresenteerd voor een door ECOREIZEN BV samengestelde jury, waarbij de volgende vragen aan bod moeten komen: Welke route is het meest groen en duurzaam, welk vervoermiddel wordt daarbij gebruikt, welke soort brandstof is vanuit duurzaamheid het meest voor de hand liggend, hoeveel en wat is nodig om de belasting van de natuur en het milieu tengevolge van deze reis te compenseren?
5. De presentatie en de gemaakte keuzes moeten gemotiveerd worden door middel van inhoudelijke technische, technologische en chemische argumenten en voorzien te zijn van uitgewerkte berekeningen.
6. De prijs is een "alternatieve" wereldreis.

Leerjaar 5: Centrale vraagstelling module: Een chloorindustrie voor Uganda?

Het Presidium van het International Monetary Fund (IMF) heeft een commissie samengesteld die een advies moet uitbrengen over de haalbaarheid van de financiering van een groot ontwikkelingsproject in Uganda.

De vraagstelling daarbij is:

In hoeverre is het verstandig de opzet van een chloorindustrie in Uganda te financieren?

Hierbij moeten de volgende punten in de overwegingen meegenomen worden:

- de economische ontwikkeling van Uganda moet op de korte en de lange termijn gestimuleerd worden,
- de producten van deze chloorindustrie zijn in eerste instantie voor de nationale markt,
- er moet zo veel mogelijk gebruik gemaakt worden van de natuurlijke hulpbronnen (grondstoffen en energie) en van de (bestaande) infrastructuur in Uganda,
- er moet rekening gehouden worden met de productie en het gebruik van de bijproducten van de chloorindustrie,
- er moet rekening gehouden worden met de veiligheid en de gezondheid van de medewerkers van de industrie en van de omwonenden (in de vorm van een beperkte risico analyse),
- er moet rekening gehouden worden met de belasting van het milieu nu en in de toekomst (in de vorm van een duurzaamheidsanalyse).

Jullie klas is deze commissie. Op het einde van deze module zullen jullie dus gezamenlijk een advies uit moeten brengen aan het presidium van het IMF

Leerjaar 6: Centrale vraagstelling in een opdracht van Worldschool tbv het experimenteel onderzoek 6 vwo scheikunde in januari 2011:

Waterkwaliteit in Katatura Namibië

Katatura is een Township bij Windhoek, de hoofdstad van Namibië. In Katatura staat het huis van de stichting Penduka. Deze stichting is een organisatie die 600 gehandicapte vrouwen werk biedt om in hun eigen onderhoud te voorzien. Dit huis/gebouw staat aan de rand een groot meer en het water voor huishoudelijk gebruik (inclusief drinkwater) komt uit dit meer. Om verschillende redenen is dit water ernstig vervuild. De Stichting Penduka heeft via Worldschool aan scholen in Nederland gevraagd de soort en de mate van watervervuiling te onderzoeken en met goedkope en voor hen daar bruikbare technische oplossingen te komen om het water te zuiveren, dan wel de ernstigste vervuilingen te voorkomen. Dit onderzoek zal gedeeltelijk in een waterlab in Drenthe gedaan moeten worden en ook op de universiteit van Leiden/Amsterdam/Utrecht.

5. Een voorbeeld van een pedagogisch traject met leerlingen.

In onderstaand deel laat ik zien hoe leervragen van leerlingen ten aanzien van hun eigen ontwikkelings- en keuzetraject vorm gegeven kunnen worden. Het is een methodiek die ik ontwikkeld heb voor leerlingen die ondanks alle mentorlesactiviteiten toch niet tot een goede profiel- dan wel studiekeuze kunnen komen.

Let wel, de vragen die aan de leerlingen gesteld worden in deze methodiek kunnen/moeten in feite in de normale vaklessen en mentorlessen aan de hand van het leermateriaal door de leerling beantwoord worden. Leerlingen kunnen alleen maar goed antwoord geven als ze voortdurend op hun leerervaringen gaan/kunnen reflecteren.

Bovendien leidt onderstaand voorbeeld tot een inschrijving bij een vervolgopleiding, maar kan afhankelijk van de beginvraag van de leerling makkelijk tot andere uitwerkingen leiden. Ik denk echter dat stap 1 t/m 8 van de beschreven methodiek voor elke vraag van de leerling ook in een nadere dan een beroepskeuze-setting relevant is.

Het pedagogische traject

Ik onderscheid de volgende 7 gebieden:

1. **Persoonskenmerken**

Bij dit onderdeel gaat het om het **zijn** van de leerling. Vragen die daarbij beantwoord moeten worden zijn: Wat zijn mijn kwaliteiten; wat zijn mijn valkuilen?

2. **Vaardigheden**

Hierbij gaat het om het **kunnen** van de leerlingen. Vragen die daarbij beantwoord dienen te worden zijn: wat kan ik goed , wat kan ik (nog) niet zo goed?

3. **Cognitieve capaciteiten**

Bij dit onderdeel gaat het om het **kennen, weten en begrijpen** van de leerling. Vragen die daarbij beantwoord dienen te worden zijn: Waar ben ik goed in, waar ben ik niet zo goed in?

4. **Toekomstidealen**

Bij dit onderdeel gaat het om het **willen** van de leerling. Vragen die daarbij beantwoord dienen te worden zijn: Wat wil ik bereiken, wat zou ik graag willen? Wat zou ik persé niet willen? Waar verlang ik heel erg naar en waar absoluut niet naar?

5. **Inspiratiebronnen**

Bij dit onderdeel gaat het om het **geboeid worden door ...** van de leerling. Vragen die daarbij beantwoord dienen te worden zijn: Door wat of door wie word ik geïnspireerd, waar of van wie word ik warm van binnen, waar of van wie gaat mijn hart sneller slaan? Door wie of door wat gebeurt dit allemaal beslist niet?

6. **Interessegebieden**

Bij dit onderdeel gaat het om het **voelen, de intuïtie** van de leerling. Vragen die daarbij beantwoord dienen te worden zijn: Wat heb ik altijd al willen doen, waar droom ik van, wat is nu het allerleukste wat ik zou willen doen? Waar heb ik absoluut een afkeer van, wat is het ergste voor mij om te (moeten) doen?

7. **Ervaringsgebieden.**

Bij dit onderdeel gaat het om het **ervaren** van de leerling. Op dit gebied kunnen alle bovenstaande gebieden op een geïntegreerde wijze aan bod komen. Vragen die daarbij beantwoord dienen te worden zijn: Wat zijn mijn topervaringen en waardoor komt het dat dit mijn topervaringen zijn. Wat zie ik van mijzelf daarin terug (gebied 1 t/m 6). Wat zijn absolute

negatieve ervaringen en waardoor komt dat? Wat zie ik van mijzelf daarin terug (gebied 1 t/m 6)?

De mogelijke methodiek bij de begeleiding van leerlingen naar aanleiding van de beantwoording van bovenstaande vragen is:

1. Laat leerlingen bovenstaande vragen uitvoerig schriftelijk beantwoorden.
2. Deze antwoorden moeten ze met hun ouders en met iemand van buiten het gezin die hen heel erg goed kent, bespreken en eventueel naar aanleiding daarvan aanvullen.
3. Neem deze geschreven tekst met de leerling door en maak per onderdeel een inventarisatie van de positieve en negatieve punten door middel van steekwoorden.
4. Nadat alle gebieden aan de hand van de beantwoorde vragen en het gevoerde gesprek aan bod zijn geweest, laat dan de leerling per gebied een waardering geven aan de geformuleerde steekwoorden ten einde de (maximaal) drie meest positieve en de drie meest negatieve zaken per gebied op een rijtje te krijgen.
5. Laat vervolgens de leerling hardop formuleren: "Ik ben iemand die (soms achtereenvolgens alle belangrijkste positieve punten op), en ik ben beslist niet iemand die (soms achtereenvolgens alle belangrijkste negatieve punten op).
6. Laat de leerlingen reageren op deze uitspraak en vraag naar een bevestiging en een herkenning van de leerling. Indien dit niet klopt dan zullen bijstellingen moeten plaats vinden totdat de uitgesproken zin herkend en erkend wordt en een goed gevoel geeft.
7. Ga vervolgens onderzoeken of alle genoemde positieve punten onder een grotere noemer gevangen kunnen worden. Noem dit **de rode draad in het leven** van de leerling. Probeer dat te beperken tot 3 maximaal 5 verzamelwoorden (persoonlijke competenties). Ook dit wordt voortdurend gecheckt met en door de leerling. Ik ben van mening dat indien de leerling geen acht slaat op zijn rode draad, hij/zij niet gelukkig (in de breedste zin van het woord) zal worden in het leven. Ik probeer de leerling hiervan te doordringen.
8. Probeer aan de hand van de kernkwadranten de leerling te laten zien dat de positieve en de negatief geformuleerde belangrijkste punten met elkaar samenhangen: Positieve punten zijn de kernkwaliteiten (en eventueel de uitdagingen), de negatieve punten zijn de valkuilen en/of allergieën van de positieve punten. Dit werkt altijd zeer verhelderend.
9. De volgende (huiswerk)opdracht is dat de leerling met behulp van zijn rode draad (verzamelwoorden, persoonlijke competenties) gaat onderzoeken welke beroepen daarbij passen. Een boek met beschreven competenties van alle beroepen is daarbij momenteel voorhanden. Enige instructie daarbij is nodig, omdat de opdracht beperkt moet worden tot een paar relevante beroepsgroepen dit op het eerste gezicht bij de rode draad van de leerling passen.
10. De leerling maakt aanvankelijk een grove lijst van beroepen die hem/haar interessant lijken. Vervolgens gaat hij mbv zijn rode draad onderzoeken hoeveel van de verzamelwoorden, persoonlijke competenties bij elk beroep aan bod komen. Tot slot maakt hij/zij een lijst van beroepen waar zijn/haar hele rode draad volledig tot zijn/haar recht komt.
11. Bespreek deze lijst met de leerling. Laat de leerling per beroep uitvoerig toelichten waarom hij/zij vindt dat dit beroep bij hem/haar past. Wees daar heel kritisch in!
12. Op grond van deze bespreking wordt er een definitieve lijst van mogelijke beroepen gemaakt die voldoen aan bovenstaande criteria.
13. De leerling krijgt de opdracht om hier geschikte opleidingen bij te zoeken en deze opleidingen te gaan onderzoeken aan de hand van folders, websites, open dagen, meeloopdagen enz. Van elke activiteit wordt een schriftelijk verslag gemaakt, waarbij de rode draad de leidraad van het onderzoek moet zijn. De leerling maakt een afweging welke opleiding(en) het meest qua competenties bij de eigen rode draad passen.
14. Neem in een persoonlijk gesprek met de leerling al deze activiteiten door en laat hem/haar de keuze voor een opleiding en een mogelijk beroep hardop formuleren: "Ik kies voor de opleiding, omdat daarbij mijn rode draad goed aan bod komt. Dit gebeurt door: Als de leerling na het uitspreken daarvan hier een goed gevoel bij heeft, volgen de laatste stappen: Indien er meerdere mogelijkheden zijn, deze opleidingen vergelijken op basis van zelfgekozen criteria met behulp van o.a. de website: www.keuze123.nl. Tot slot volgt dan het inschrijven bij de IB-groep in Groningen.

6. Ten slotte.

Het is weer een lang document geworden, helaas. Toch heb ik gemeend dat elk element van mijn schrijven relevant is voor de vraag hoe het pedagogische aspect van betekenisgevend onderwijs in de vorm van “De kracht van de talenten” handen en voeten kan krijgen binnen het onderwijs.

Als je me nu vraagt, waarom schrijf je dit allemaal, dan is mijn antwoord heel simpel: het is mijn droom dat onderwijs voor álle leerlingen zinvol, betekenisvol, motiverend, diepgaand en vormend is. In daad en in woord wil ik daar graag aan bijdragen.

Jan van Rossum
Januari 2011